

I.3. Teatre i filosofia: la poiesi i la catarsi

I.2. De l'andrògin a la deconstrucció de gènere

Filosofia Clàssica

Werner Jaeger, *Paideia; die Formung des griechischen Menschen*, 3 vols. 1933–1947. *Paideia: los ideales de la cultura griega*.

θέατρον (*Theatron*, «lugar para ver»); θέα (thea = visión); «θεωρία», teoría

S. V ac: Èsquil (525-456), Sòfocles (497-406), Eurípides (485-406)

Ss. V–IV ac: Aristòfanes (448 - 380) Plató (427 – 347)

S. IV: Aristòtil (384 – 322)

- Nietzsche (1844 – 1900). EL NAIXEMENT DE LA TRAGÈDIA

Èsquil (Eleusis, 525-456 a. C.) va escriure unes 90 obres, de les quals es conserven completes només set tragèdies:

- *Perses*: és l'única tragèdia d'argument no mitològic, sinó extret de la història contemporània. L'acció se situa a la cort del rei persa Xerxes quan rep la notícia de la derrota de la flota persa pels grecs a Salamina (480 a. C.).
- *Orestia*: és l'única trilogia que ens ha arribat sencera. Les tres tragèdies que la componen estan basades en el mite de la mort d'Agamèmnon i la venjança d'Orestes:
 - *Agamèmnon*: el comandant de l'expedició grega contra Troia, el rei Agamèmnon, torna a Argos després de destruir Troia, i és assassinat per la seva esposa, Clitemnestra, i el seu amant Egist.
 - *Coèfores*: per ordre del déu Apol·lo el fill d'Agamèmnon, Orestes, ajudat per la seva germana Electra, venja el pare matant la seva pròpia mare.
 - *Eumènides*: les Fúries, divinitats de la venjança i dels remordiments, persegueixen Orestes, que cerca refugi a Atenes, on la deessa Atena funda el tribunal de l'Areòpag per jutjar-lo. Finalment Orestes és absolt.
- Les altres obres són *Suplicants*, *Prometeu encadenat* i *Set contra Tebes*.

Sòfocles (Colonos, 497-406 a. C.) va escriure 123 obres, de les quals queden set tragèdies i un drama satíric (*Rastrejadors*). Les més famoses són les obres del cicle de Tebes, sobre el mite d'Èdip i els seus fills:

- *Èdip rei*: Èdip, esdevingut rei de Tebes després de desxifrar l'enigma de l'Esfinx i casar-se amb Iocasta, ha d'esbrinar qui va matar el seu antecessor, Laios, si vol alliberar Tebes d'una pesta enviada pels déus. Al final descobreix amb horror no solament que l'assassí és ell mateix, sinó que Laios i Iocasta són els seus propis pares, que el van abandonar acabat de néixer per evitar el compliment de l'oracle segons el qual mataria el seu pare i es casaria amb la seva mare. En saber la veritat, Iocasta se suïcida i Èdip es treu els ulls.
- *Èdip a Colonos*: Èdip és un vell captaire cec, que, guiat per les seves filles Antígona i Ismene, arriba a l'Àtica, on un oracle li ha anunciat que se salvarà. El cor de vells el vol expulsar, però el rei d'Atenes, Teseu, el deixa quedar-se. Aleshores Èdip mor en pau.
- *Antígona*: Els fills d'Èdip havien de regnar Tebes alternativament, però Etèocles, quan li arriba el torn de deixar el govern al seu germà Polinices, no l'hi cedeix. Polinices llavors ataca Tebes i els dos germans es maten l'un a l'altre en el combat. El seu oncle, Creont, es converteix en el nou governant, i la primera disposició que pren és deixar insepultes les despulles de Polinices, perquè ha atacat la ciutat. Tanmateix la seva germana, Antígona, l'enterra. El càstig de Creont és sepultar-la viva. Però la mort d'Antígona provoca la ruïna del mateix Creont.

Les altres tragèdies de Sòfocles són *Àiax*, *Filoctetes*, *Dones de Traquis* i *Electra* -aquesta darrera, igual que les *Coèfores* d'Èsquil, centrada en la venjança d'Orestes i Electra contra la seva mare.

D'Eurípides (Atenes, c. 485-406 a. C.) es conserven 19 obres. Mentre va viure Eurípides ni va gaudir de l'acceptació del públic ni va guanyar gaires concursos tràgics, sinó que el seu teatre va aconseguir l'èxit després de mort, superant en representacions Èsquil i Sòfocles. D'entre les seves tragèdies destaquen:

- **Medea:** Quan els Argonautes arriben a la Còlquida, Medea s'enamora del seu cap, Jàson i els ajuda amb els seus poders màgics a recuperar el velló d'or, traint el seu pare, el rei, i el seu poble i matant el seu propi germà. Després fuig amb els grecs i es casa amb Jàson. L'obra comença quan, vivint tots dos a Corint amb els seus fills, Jàson vol separar-se'n per casar-se amb la filla del rei. Però Medea es venja de Jàson matant amb màgia la seva promesa i els seus propis fills. Tot seguit fuig de Corint.
- **Hipòlit:** Fedra, casada amb Teseu, rei d'Atenes, s'enamora del seu fillastre Hipòlit. Sense cap altra esperança que la mort, explica el seu secret a la dida. Quan la dida insinua a Hipòlit l'amor de Fedra, el noi el refusa indignat. Llavors Fedra, espantada perquè Hipòlit la delati a Teseu i despitada pel seu rebuig, es penja després d'escriure una nota on acusa Hipòlit de voler-la seduir. Teseu desterra el fill, el qual mor en un accident en sortir d'Atenes.

Les altres obres conservades són: Alcestis, Els fills d'Hèracles, Suplicants, Hècuba, Ió, Andròmaca, Troianes, Electra, Hèracles, Ifigenia a Tàurida, Hèlena, Fenícies, Orestes, Ifigenia a Àulida, Bacants, El Ciclop (drama satíric) i Resos.

Aristòfanes (448 aC - 380 aC)

En total, va escriure quaranta obres, onze de les quals ens han arribat, i que són els únics exemples supervivents de la comèdia àtica antiga. Moltes d'aquestes peces tenien temes polítics, i solien ser sàtires dels ciutadans més famosos d'Atenes i la seva conducta en la Guerra del Peloponès. Va ser acusat diverses vegades de difamació. Una comèdia famosa, *Les granotes*, va rebre l'honor inèdit de ser repetida, i segons un biògraf posterior, li va comportar una corona cívica.

Els acarnesos (425 aC)

Els cavallers (424 aC)

Els núvols (original del 423 aC, més tard revisada)

Les vespes (422 aC)

La Pau (421 aC)

Els ocells (414 aC) a la qual el compositor Hubert Parry (1848-1918) hi posà música

Lisístrata (411 aC)

Les tesmofòries ('Les dones del festival', primera versió del 410 aC)

Les granotes (405 aC) a la qual el compositor Hubert Parry (1848-1918) hi posà música

Les assembleistes (392 aC)

Plutus ('Riquesa', segona versió del 388 aC)

Poiesis
Poètica
Logos poëtis i poiètic

Dimensió ètica + estètica: Fer ètica ficcional

Identificació
Catarsi
purificació emancipació

FILOSOFIA CONTEMPORÀNIA

- EXISTENCIALISME
- TEATRE DE L'ABSURD
- PABLO PICASSO

Jean Paul SARTRE (1905–1980)

L'imaginaire(1936)

La Nausée (1938)

Le Mur (1939)

L'imaginaire (1940)

Morts sans sépulture (1946)

Les mouches (1943)

L'être et le néant (1943)

Huis clos (1944)

Les chemins de la liberté (1945); (l'âge de la raison)

L'existentialisme est un humanisme (1945): l'existència precedeix l'essència EPOCHÉ

La P... respectueuse (1947)

Baudelaire (1947)

Les Mains sales (1948)

Le diable et le bon dieu (1951)

Critique de la raison dialectique (1960)

Les Mots (1964)

Situations (1947-1965)

L'Idiot de la famille (1971-1972)

Carnets de la drôle de guerre (pòstuma, publicada el 1983)

Cahiers pour une morale (pòstuma, publicada el 1984)

Vérité et existence (pòstuma, publicada el 1989)

Albert Camus
(Catalina Cardona)

Révolte dans les Asturies (1936), essai de création collective

L'Envers et l'Endroit (1937), essai

Noces (1939), recueil de quatre essais (Noces à Tipasa, Le vent à Djémila, L'été à Alger, Le désert)

Le Mythe de Sisyphe (1942), essai sur l'absurde

L'Étranger (1942), roman

Lettres à un ami allemand, chroniques initialement parues dans Combat, puis à Paris, Gallimard, 1945, puis 1948 pour la préface à l'édition italienne
Écrit de circonstance regroupant 4 lettres écrites pendant la guerre dont 3 sont publiées en revue.

La Peste (1947), roman (Prix des Critiques en 1948)

Actuelles I, Chroniques 1944-1948 (1950)

L'Homme révolté (1951), essai

Actuelles II, Chroniques 1948-1953 (1953)

L'Été (1954), recueil de huit essais écrits entre 1939 et 1953 (Le minotaure ou la halte d'Oran, Les amandiers, Prométhée aux Enfers, Petit guide pour des villes sans passé, L'exil d'Hélène, L'énigme, Retour à Tipasa, La mer au plus près)

La Chute (1956), roman

L'Exil et le Royaume (Gallimard, 1957), nouvelles (La Femme adultère, Le Renégat, Les

Muets, L'Hôte, Jonas, La Pierre qui pousse)

<https://www.ersilias.com/discurso-de-albert-camus-aceptando-el-premio-nobel-de-literatura-del-ano-1957-pronunciado-en-estocolmo-el-10-de-diciembre-de-1957/>

Réflexions sur la peine capitale (1957), essais en collaboration avec Arthur Koestler et Jean Bloch-

Michel, Réflexions sur la guillotine de Camus

Actuelles III, Chroniques algériennes, 1939-1958 (1958)

Théâtre

Caligula (première version en 1938), pièce en 4 actes

Samuel Beckett (1906–1989)

***En attendant Godot* (1948-9)**

Eugène Ionesco (1909-1994)

***La Cantatrice chauve*, 1948**

El « mite » de l'andrògin *Banquet* 189e–193e

Totalitat: *ἀνδρόγυνος* (*aner* 'home' –nominatif– i *γυνή* 'dona')

Origen poètic, idea estètica (KU § 49)

ἀρχή

« Mite » de l'andrògin: narració d'una escisió

Avançament del Discurs de Diotima – Eros

El « mite » de l'andrògin

Banquet 189e–193e

- Confluència de:
 - Orfisme: soma sema
 - Parmènides: Unitat, totalitat
 - Pitàgores: l'1
 - Heràclit: multiplicitat, continu, Panta rei (tot flueix)